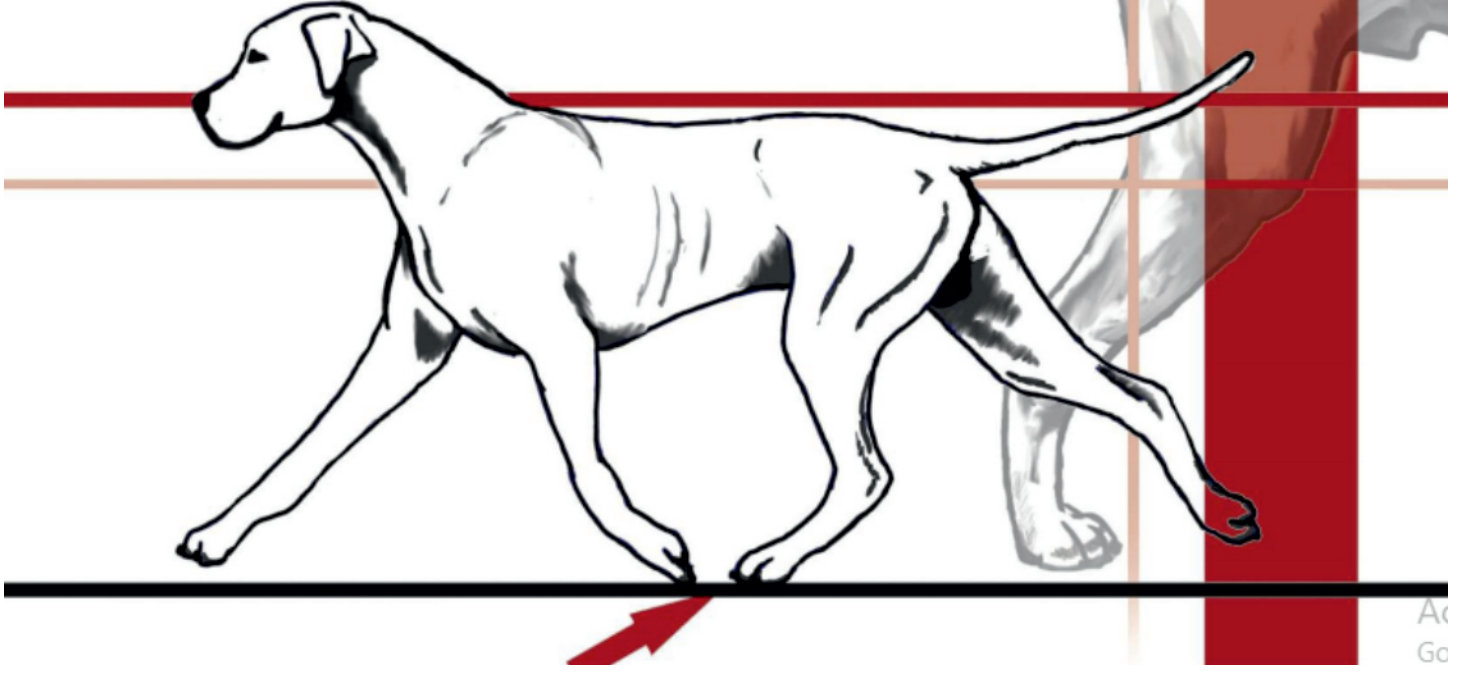

Köpeklerde Hareket

Deborah Andoetoe

1ARKA BACAKLAR

Köpeği biz çizgi üzerinde aşağı yukarı yürüttüğümüzde o köpek için mükemmel tırısı ararız. İdeal olarak köpek her bir bacağının görülebileceği bir süratte hareket etmeli; yürüyüş çizgisi net olmalı ve fiziksel yapısı gözlemlenebilmelidir. Tırıs, köpekte dengeyi en iyi gösteren ya da daha az tercih edilen özellikleri en kolay ortaya seren yürüyüş biçimidir. Yandan yürüyüşü gözlemlenebilsin diye köpeği ringte tur attırdığımızda bacakların uygun öne uzanışı ve ileri itişiyile beraber belirli bir ritim ararız.

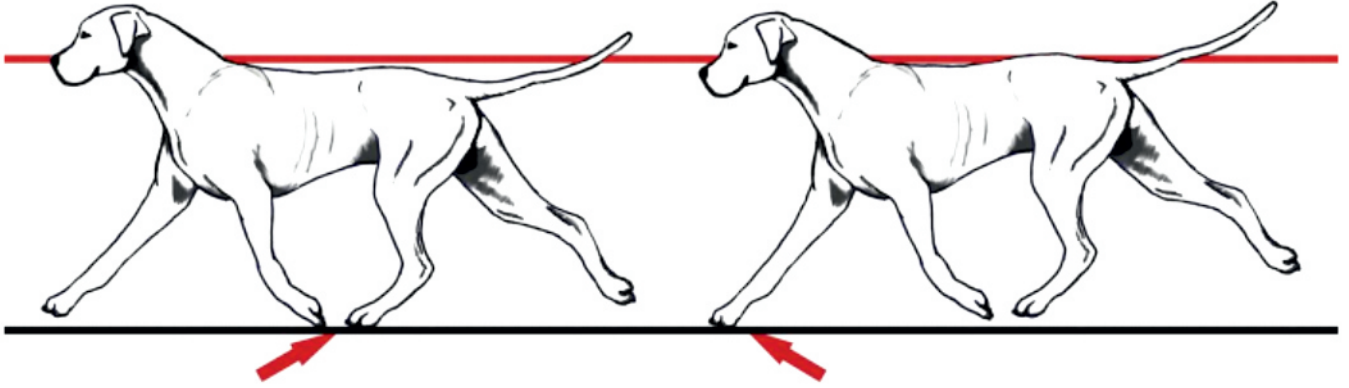
Sıcakkanlı Spor Atları Kayıtlarında hayvanlar anne babalarına göre kaydedilir; ancak çiftleşme izni verilmeden evvel erişkinliğe ulaştıklarında da değerlendirilip sertifikalandırılmaları gerekir. Bugünün spor atları standartlarına göre değerlendirilirler. Buna ek olarak aygırlar eğitilebilirlik ve karakterlerine göre bir değerlendirme daha almaktadırlar.

Mevcut köpek güzellik yarışmaları, uygun "elit" damızlıkları seçerken zayıf örneklerin genlerini bir sonraki nesillere geçirmelerini engellemeyi amaç edinmektedir. Köpekler, ırk standardındaki ideal akılda tutularak, o gün yarışmaya getirilen köpeklere göre değerlendirilirler. Modern spor atlarının aksine, bugünün dikaktlice üretilmiş yarışma köpekleri bireysel olarak değerlendirilip puanlanmazlar. Onları bireysel olarak tanımlayan ve ırk standardına dayanan tek bir rakamsal değer verilmez. Bu değerlendirme ömürleri boyunca onların performans kariyerlerini de takip etmez. Daha çok, hakemler, köpeğin kendini gösterdiği iyi ya da kötü günleri, handlerların onları sunuşundaki değişiklikleri de hesaba katarak önlerindeki köpekle standartta tanımlanan köpeği kafalarında dengelerler. Yedi gruptaki her bir ırktaki her köpek değerlendirilmelidir. Bu o kadar büyük

bir iştir ki farklı geçmişlerden gelen hakemler iş birliği yapmak zorunda kalırlar. Her bir hakem o ırklarla kendi tecrübesine ve anlayışına bağlı olarak kendi tercihini ve yorumunu getirir. Günün sonuna gelindiğinde sadece bir köpek Irkın En İyisi seçilir ve grubunda değerlendirmeye gönderilir. En doğru köpeği seçmenin hakemler için bu noktada tek yolu standarda en yakın köpeği seçmektir.

İlustrasyon 1a

1b

Tırıstaki dağılım

Tırıs, birbirine karşılık gelen bacakların uyum içinde hareket ettiği iki vuruşlu bir yürüyüş tipi olarak tanımlanır. Aslında tam iki vuruşlu bir yürüyüş olmaktan çok tırıs, sıklıkla birbirine karşılık gelen bacakların neredeyse aynı anda yere temas ettiği dört vuruşlu bir yürüyüş stilidir. Bacakların Diagonal Yerleşimi (Diagonal Advanced Placement - (DAP)) birbirine karşı gelen patilerin aynı anda yere değmemesidir. Pek çok ırkta en iyi hareket eden hayvanlar – serbest omuz hareketi, mükemmel öne uzanış ve güçlü arka itişe sahip olanlar – tırıs sırasında pozitif dağılım (positive dissociation) gösterirler. Dağılım üst düzey bir hareket sağlayan yapı ile, özellikle de bazı ırklarda belirli tipte yürüyüş tercih ediliyorsa, atipik hareket sağlayan yapı arasındaki belirleyici farktır. Çapraz bacaklar yerle temas ettiğinde eğer arka pati yere ilk değerse buna tırısın pozitif dağılımı adı verilir. Pek çok ırk için bu en arzu edilen yürüyüş biçimidir. Özellikle de süratli ve uzun mesafeler kattetmesi beklenen köpek ırkları için. Eğer yere ilk ön pati temas ederse bu olumsuz dağılımdır. Sıklıkla negatif dağılım köpeği sanki ön bacakları üzerinde hareket ediyormuş gibi gösterir. İlustrasyon “1a” tırıs halinde olumlu dağılım gösteriyor. İlustration “1b” tırısın negatif dağılımına örneklemekte. Birbirinin aynısı bu iki çizimdeki tek fark patilerin hangisinin yere ilk temas ettiğine dayalı olarak dengenin değişmiş olması. Kolaylıkla 1a’daki köpek ideal dengede yürürken 1b’deki köpeğin kalçasının omuzlarından daha yukarda olduğunu ve arka ayakların onun çok gerisinde hareket ettiğini görebiliyoruz. “1b’deki köpek” adeta yokuş aşağı yürüyor ve arka kısmının yukarı aşağı oynadığını görürü gibiyiz. Gerçek dengeli yürüyüş, bacakların ileri uzanışı ile geriden itişinin havada doğru zamanlı asılı kalışı ile uyum içinde oluşunun sonucudur. Bu ikisi olmadan mükemmel konformasyona sahip bir köpek bile bu ritimde yürüyemez. Bu nedenle yavru köpekler yarışma kariyerlerine başlamadan uzuvları üzerindeki hakimiyetlerini ve çevikliklerini kazanmak için zamana ve pratiğe ihtiyaçları vardır. Tırıstaki pozitif ya da negatif dağılım, ileri uzanış, geri itiş ve havada asılı kaldıkları o anın kombinasyonunun sonucudur. Bu, köpeğin ön bacaklarının havada asılı kaldığı ya da köpeğin yürüyüşünde ritim bozukluğu olarak tanımlanan uyumsuzluktan kaynaklanmaz. Uyumsuzluk her zaman kötü hareket getirir. Uyumsuzluğa örnek olarak İspanyol atlarının eğitim ile ön bacaklarını çok yükseğe kaldırarak yavaşça ileri atarlarken arka bacakların kısa adımlar attığı stil verilebilir. Dağılım havada asılı kalındığı o andan kaynaklanmaktadır. Uyumsuz yürüyüş zayıf konformasyon nedenlidir. Tüm hareket ister iyi isterse de kötü olsun fizik kurallarının sonucudur; kemiklerin uzunluklarının ve kaslar tarafından hareket ettirilen karşılık gelen

açılarının kombinasyonu. Çoğu insan için fizik kuralları çok kafa karıştırıcı olabilir. Fizik, açılardan, kaldıraçlardan, itiş ve çekişten bahseder. Bir nesnenin bir nokta etrafında (bunu eklem olarak düşünün) hareket ettiğini düşünün. İtiş ya da çekiş gücüne göre bu nesne hareket edecektir. Manivela (kemik) ne kadar uzunsa salınım da o kadar büyük olacaktır. Bu nedenle boyut arttıkça artan basınca dayanması için daha büyük ve güçlü kemiklere gereksinimimiz vardır. Düzgün olmayan kemikler beklenmedik istikamette hareket edebilirler ya da eklemlere, tendonlara ya da sinirlere istenmeyen yük bindirebilirler. Zayıf bağ dokular eklemlerin yalpalayarak eklemlere zarar verebilir. Kemikler tamamen düz değildir. Seçici üretim ile kemiklerin eğimini, şeklini ya da kalınlığını kontrol edebiliriz.

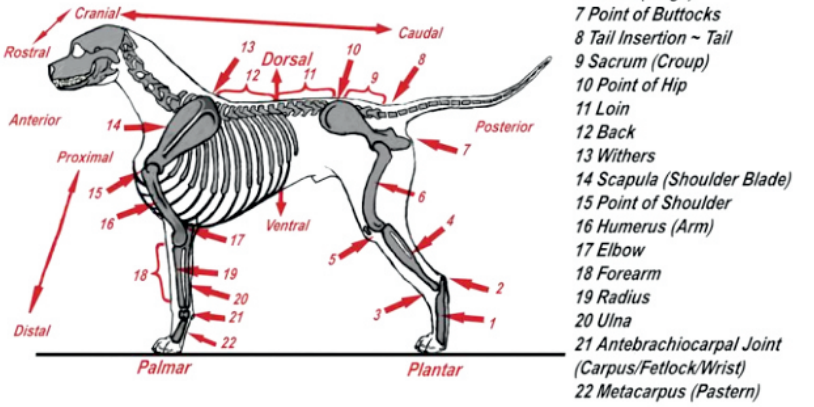
Hareketi Anlamak

Bir hayvan öne doğru hareket ettiğinde, eğer zıplamıyorsa, arka ayağıyla başlar. Yürüyüşün sekansı dört vuruşludur: aynı anda sadece 3 ayağın yerde olduğu sağ arka ayak-sağ ön ayak, sol arka ayak -sol ön ayak. Çoğu hayvan, sağ arka ayak, karşı sol arka ayak-sağ ön, asılı kalma (süspansiyon), karşı sağ arka ayak-sol ön, asılı kalma paternindeki gibi sadece tek bir arka ayak bile olsa tırısı geçmeden önce yürüyecektir. Tırıs her adımda yürüyüşte olmayan bir anlık havada asılı kalma (süspansiyon) özelliğine sahiptir. Bu süspansiyon nerdeyse parmakların yere sürtmesi gibi olacağı gibi bir saniye de sürebilir. Uzunluk ve eklem boyutları açısından büyük farklılıklar gösterebileceğinden önce arka bacakları kontrol etmek her zaman daha kolaydır. Arka bacaklar itiş sağlayarak hareketi yaratır. Arka bacaklara bakmanın bir diğer yöntemi de onu bir makine olarak görmektir. Süspansiyon; kalça kemiği (pelvis), karın ve sırt kaslarının dahil olduğu yukarı doğru itişle birleşen daha büyük eklem hareketiyle birlikte arka bacakların artan taşıyıcı kapasitesinin (gücünün) bir ürünüdür. Doğru susyansiyon yaratmak için köpek her adımda yeterince güçlü bir şekilde kendini yukarı ve ileri itebilmelidir. Süspansiyon uzun adımlı köpekler için olduğu kadar kısa bacaklı köpekler için de çok önemlidir.

Topuklar

Hepimiz duymuşuzdur. Bazı köpeklere bakıldığında topuk acıları (alt baldır kemiğinin arka bileğe acısı) istenenin dışındadır. Bu eklem sizin topuğunuzda denk gelmektedir (parmak uçlarınızda durduğunuz ve ayak tabanınızın yere dik indiğini düşünün). Farklı köpeklerde topuk acılarında hatalar olsa da bunlar farklı nedenlerden kaynaklanıyor olabilir. Topuk hareket sonucu oluşan basınca dayanabilmelidir; ancak bir açıdan gayet doğru görünen hareketi başka bir açıdan sağlıklı olmayabilir. Arka bacakların acısı sadece topuk eklemindeki açı değildir. Dizler arka bacakların hareketini ve işlevsel dayanıklılığını sağlamak için topukları dengeler. Dizler femur (uyluk) ve tibia/fibula'nın (kaval kemiği) birleştiği yerdir ve patella'yı (diz kapağı) da içerir. Şakroiliak ekleminin (SI) görmezden gelinebilir esnekliği nedeniyle pelvis ve omurgayı da dahil edelim. Yine de, pelvis, genel olarak kalça eklemi dediğimiz femura direkt olarak bağlantılıdır. Arka bacakların açılına baktığımızda bu açılar az, orta ya da abartılı olup olmadığını değerlendirebileceğimiz görsel işaretlerimiz mevcuttur. Bu işaretler dizin yeri ve bükülme derecesi, topuğun yere olan uzaklığı ve kuyruk altından yere dik inen bir çizgiye göre parmakların nerde olduğunu kriterlerini içerir. Dizi bulmak için, gözle belirlemeye çalışmak yerine elinizle köpeğin arka bacaklarının ön kısmına dokununuz ve büküldüğü noktayı belirleyin. Bacağı düzleştirdiğinizde parmaklarınızın diz kapağından aşağı kemikten daha yumuşak olan bir noktaya kaymasına izin verin. Burası femur ve tibia/fibula'nın asıl birleştiği bölgedir. Daha kolay gelecekse diz kapağının en alt kısmı da kullanılabilir. İllustrasyon 2 köpeğin temel noktalarını göstermektedir. Köpekler, kıpırtısız durduklarında, ağırlıklarının yaklaşık % 60'ini ön bacaklarında %40'ini arka bacaklarının üzerinde taşırlar. Eğer köpek, eklemlerini bükerek arka bacaklarını yere yaklaştırırsa eklemlerin görünen açılarını da, en görünen haliyle diz ve topuklarını, değiştirir. Bu ona arka bacakları üzerinde daha fazla ağırlık taşımasına imkan tanır. Kıvrık

İlustrasyon 2

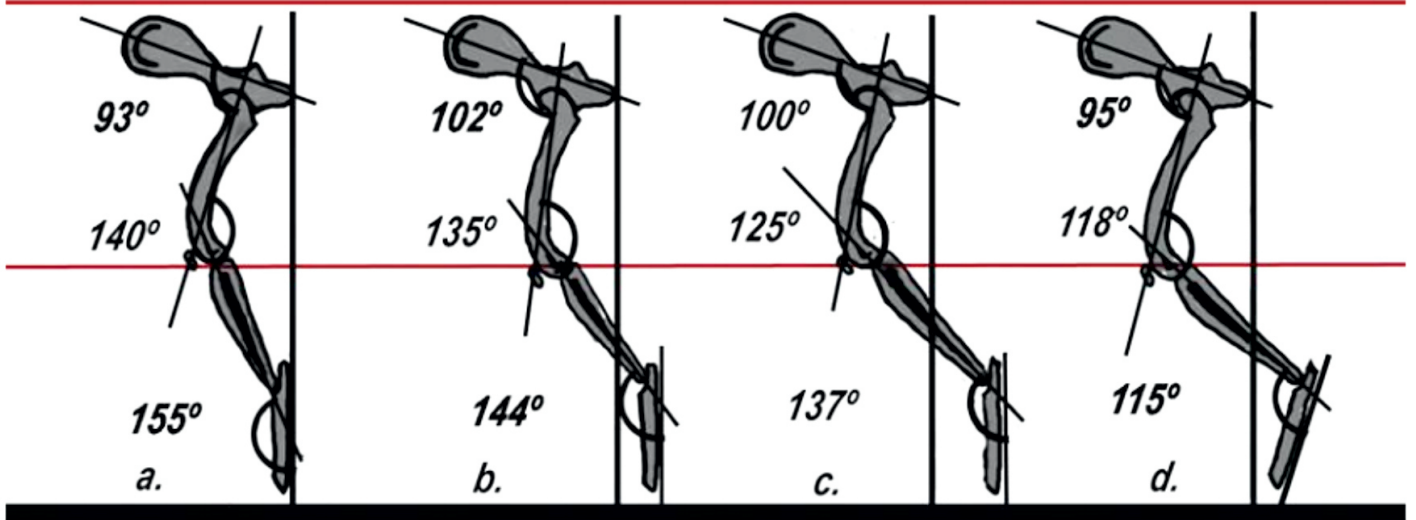
eklemlerle iki farklı modda hareket eder: bacakları oturma kemiğinin arkasından takip ediyor gibidir ya da arka bacakları hareketin büyük çoğunluğunu oturma kemiğinin ön kısmında gerçekleştiriyor gibidir.

Ne kadar açı?

Açılar ne zaman yetersizleşmeye başlar? Bazı ırk standartları arka bileklerin oturma kemiğinin tam altına düşmesini istese de bu köpeklerin diz açılarını o denli dikleştirir ki sanki sopalar üzerinde yürüyormuş gibi görünürler. Genellikle de uzunca pelvis ile

birlikte üst ve alt baldır kemiklerinin uzunlukları hem diz hem de topuklarda gerekli bükülme açısına müsade edecektir. Köpekte bu yapılanmayı destekleyecek bir açıdan yoksunsa sopa bacaklı olacak dolayısıyla adımlarının mesafesi sınırlı olacağı gibi çevikliği de bundan olumsuz etkilenecektir. Peki açı ne zaman çok fazla olur? Aşırı arka açılara sahip bir köpeğin her bir eklemin yüklendiği ek baskıyı destekleyebilmek için yeterli kas yapısına sahip olması gerekmektedir. İrk standardı bunu istemediği sürece köpeğin arka ayağını topuğun altından kaldırarak arka bacaklara göre ağırlık merkezinin tam altında hareket ettirdiği "orak topuk" gibi bir konformasyon fazla açılı kabul edilmelidir. Eğer köpek doğal olarak ve rahat bir şekilde topukları yere dik basabiliyorsa aşırı açılar muhtemelen soruna neden olmayacaktır.

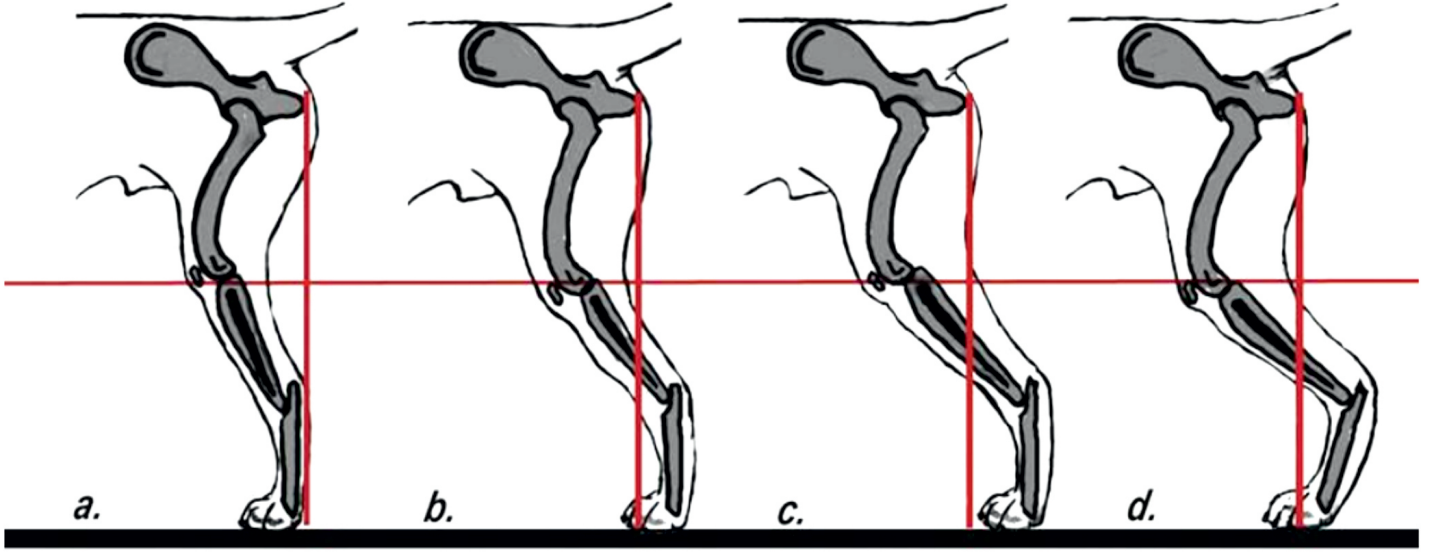
İlustrasyon 3

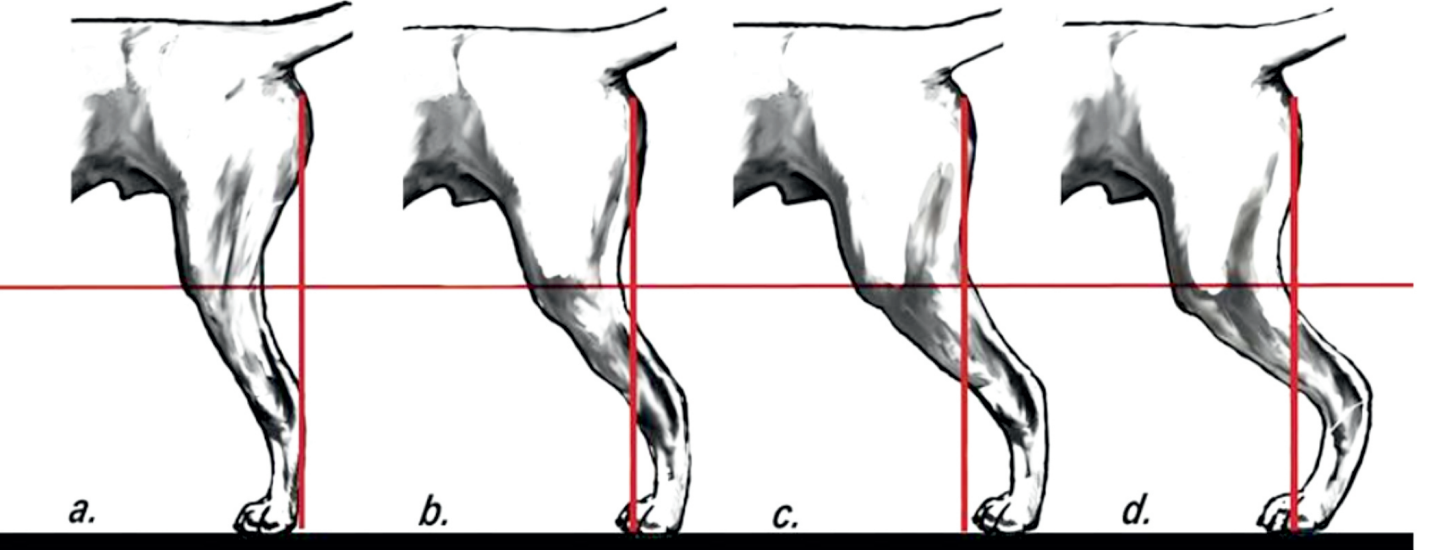
Açıların Gözönüne Getirilmesi

İlustrasyonlar 3, 4 ve 5 arka bacaklardaki dört farklı yapıyı göstermektedir. Bu yapıların her biri belirli ırklar için doğru olabilir. Her ilustrasyon için belirlenen harf tutarlı olarak kullanılmaktadır ve bilgi daha kolay anlaşılması açısından ayrı ayrı verilmiştir. Sonuç olarak, ilustrasyon 3a, 4a ve 5a hepsi aynı köpeğe işaret etmektedir. Pelvis yatayda hepsinde 20 derecedir ve pelvik açılardaki varyasyonlara bu serinin üçüncü bölümünde değinilecektir. "a" örneğinde metatarsus (arka bilekler) yere dik inmekte ve oturma kemiklerinin tam altında düşmektedir. Az acı, diz ve topuklar aracılığıyla bacakların düz görünmesini sağlar. "c" örneğindeki diz acısı iyi kıvrımlıdır ve "d" örneğindeki topuk "orak topuk" (sickle-hocked) olarak tanımlanır. Topukların ikisi de ve kalçalar aynı

İlustrasyon 4

İlustrasyon 5

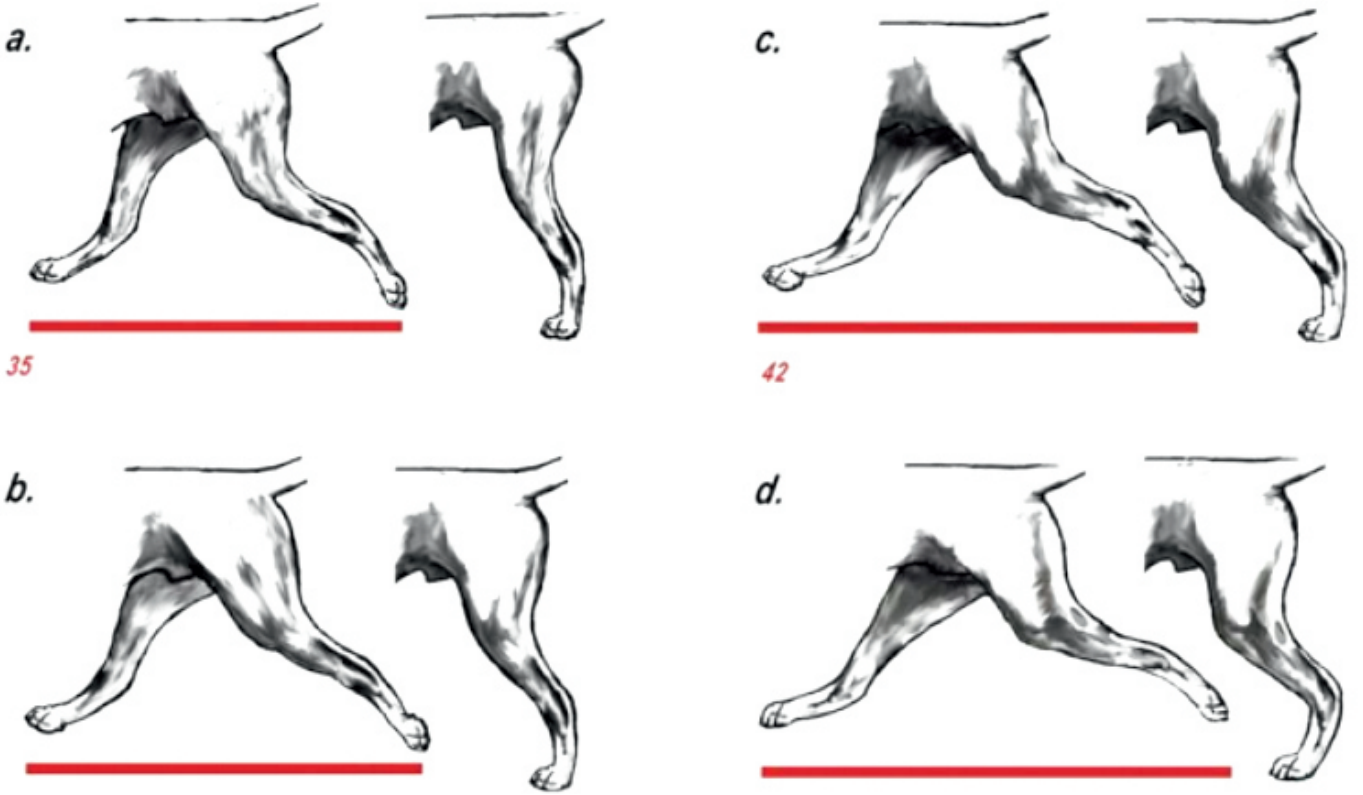

yükseklikte olduğu için tüm topuklar yerden uygun yüksekliktedir. İlustrasyon 3'deki açıların dikkatli karşılaştırdığımızda farklılık gösteren kemik uzunluklarından kaynaklanan her eklem açısındaki değişimin sonucu, yapıda küçük farklılıklar görebiliriz. "B" deki dengeli açılanma arka bilekleri yere tam olarak dik inerken parmakların oturma kemiğinin tam altına düştüğünü göstermektedir. İlustrasyon "c" bize ortalama bir açılanma gösterirken "d" orak topuklarla beraber aşırı açılanma örneği sunmaktadır. Tibia/fibula uzadıkça, ağırlığı taşıırken dizlerin dışa dönme eğilimi topukların da içe dönmesine neden olacaktır. Bu bir köpeğin fonksiyonel olarak inek topuklu (çow-hocked) olmasının bir yolu olabilir. Gene de, düzgün kabul edilecek birkaç konformasyona baktığımız için, tibia/fibia uzunluğunun yeterince kısa ve köpeğin birinci ve ikinci baldırının (gastrocnemius) genişliğinin köpeğin bacaklarını doğru pozisyonda tutabilecek durumda olduğunu farz edeceğiz.

Hareket Uzunluğu

Daha büyük açılara ve dolayısıyla daha uzun uzuvlara sahip köpeklerin adımları daha uzun olacaktır. Değerlendirmenin bu noktasında (sadece arka kısma bakarak), daha uzun bacaklar köpeğin daha arkasında

İlustrasyon 6

hareket ediyorlarmış gibi göründüklerinden bu bize köpeklerin tırısta negatif dağılım gösterdiklerini düşündürür. Aslında olan bu değildir ve bu konu daha sonra sırtın, hareketi nasıl etkilediğini incelerken masaya yatırılacaktır. Unutmayalım ki bu konformasyon modellerinden her biri en az bir köpek ırkı için doğru olduğu gibi yarışmalarda bugünün kazanan köpeklerinde gözlemlenebilirler. Açılar büyüdükçe, sıklıkla gördüğümüz üzere, diz ve topuk acıları dikleşir ve kemik uzunluğu arttıkça maksimum adım uzunluğunda da artışa neden olur. Kemik uzunluğu eklemde gerçekleşen hareketi değiştirir ve ayrıca bir eklem için ağırlık merkezini ve arka bacakların işlevini korumak için gerekli kas yapısını da değiştirir. Uzun kemikler ve eklemlerdeki daha fazla hareket ile ilgili çelişki şudur: daha uzun kemikler çalışabilmek için daha fazla kas yapısına gerek duyduğu için yıpranma riskini arttırabilir. İlustrasyon 6, daha önceki üç ilustrasyondaki modellerde kullanılan aynı ölçümleri kullanarak, bu dört konformasyona ait adım uzunluklarındaki farkları göstermektedir. Kendi aralarında tutarlı olmaları için bu ilustrasyonları hazırlarken kemik markerlarına dikkatle bağlı kalındı. Daha açık acılara sahip köpekler tüm köpekler aynı boyda olmalarına rağmen daha uzun arka bacaklar nedeniyle daha uzun adımlara sahiptir.

The Canine Chronicle'ın Ağustos 2017 sayısında yayınlanmıştır..